

Prof. dr. sc. Edin Glogić¹
Prof. dr. sc. Slavko Rakočević²
Mr. sc. Ismet Đuzelić³

RAČUNOVODSTVENI IZAZOVI I PRILIKE U INTEGRACIJI ESG KRITERIJA U CIRKULARNOJ EKONOMIJI: PUT KA ODRŽIVOJ BUDUĆNOSTI⁴

ACCOUNTING CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN INTEGRATING ESG CRITERIA INTO THE CIRCULAR ECONOMY: A PATH TOWARDS A SUSTAINABLE FUTURE

SAŽETAK

Ovaj rad istražuje računovodstvene izazove i prilike povezane s integracijom ESG (Environmental, Social, and Governance) kriterija u cirkularnu ekonomiju. U kontekstu sve veće globalne usmjerenosti na održivost, računovodstvene prakse moraju evoluirati kako bi adekvatno podržale ciljeve cirkularne ekonomije i osigurale transparentno i tačno izvještavanje o ESG performansama. U radu se analiziraju trenutni izazovi s kojima se računovođe suočavaju prilikom integracije ESG kriterija, uključujući neujednačenost standarda, nedostatak jasnih smjernica za mjerenje i izvještavanje, te složenost praćenja dugoročnih učinaka održivih praksi. Istovremeno, istražuje i niz prilika koje ova integracija nudi, poput unapređenja korporativne reputacije, boljeg upravljanja rizicima i povećane privlačnosti za investitore orijentisane na održivost. Također u radu se razmatra i to kako nove tehnologije i digitalizacija mogu olakšati prikupljanje, analizu i izvještavanje ESG podataka, čime se omogućava preciznije praćenje održivih poslovnih aktivnosti. Kroz analize postojećih praksi, rad pruža smjernice za računovodstvenu profesiju kako bi se efikasnije suočila s izazovima i iskoristila prilike koje donosi integracija ESG kriterija u cirkularnu ekonomiju.

Ključne riječi: računovodstvo, ESG, cirkularna ekonomija, održivi razvoj, izvještavanje.

ABSTRACT

This paper explores the accounting challenges and opportunities associated with integrating ESG (Environmental, Social, and Governance) criteria into the circular economy. In the context of an increasing global focus on sustainability, accounting practices must evolve to adequately support the goals of the circular economy and ensure transparent and accurate reporting of ESG performance. The paper analyzes the current challenges accountants face during the integration of ESG criteria, including the inconsistency of standards, the lack of clear guidelines for measurement and reporting, and the complexity of tracking the long-term effects of sustainable practices. Simultaneously, it investigates a range of opportunities that

¹ Prof. dr. sc. Edin Glogić, Univerzitet FINRA Tuzla, Ekonomski fakultet; e-mail: edin.glogic@finra.edu.ba

² Prof. dr. sc. Slavko Rakočević, Univerzitet Mediteran Podgorica, Fakultet za ekonomiju i biznis; e-mail: slavko.rakocevic@iircg.co.me

³ Mr. sc. Ismet Đuzelić, Općina Cazin; e-mail: ismet.djuzelic@gmail.com

⁴ Urednički kolegij časopisa je recenzirao i kategorizirao rad kao NAUČNI- PREGLEDNI RAD

this integration offers, such as enhancing corporate reputation, better risk management, and increased attractiveness to sustainability-oriented investors. The paper also considers how new technologies and digitalization can facilitate the collection, analysis, and reporting of ESG data, enabling more precise monitoring of sustainable business activities. Through analyses of existing practices, the paper provides guidelines for the accounting profession to more effectively address the challenges and leverage the opportunities presented by the integration of ESG criteria into the circular economy.

Keywords: *accounting, ESG, circular economy, sustainable development, reporting.*

JEL M41, P56 O14

UVOD

U današnjem globalnom poslovnom okruženju, koncept održivosti postao je nezaobilazan faktor koji oblikuje strategije kompanija širom svijeta. Klimatske promjene, iscrpljivanje prirodnih resursa i sve veća društvena svijest o ekološkim i socijalnim pitanjima doveli su do potrebe za transformacijom tradicionalnih poslovnih modela. U tom kontekstu, integracija ESG (Environmental, Social, and Governance) kriterija i usvajanje principa cirkularne ekonomije pojavljuju se kao ključni elementi za postizanje održivog razvoja.

ESG kriteriji predstavljaju skup standarda koji ocjenjuju koliko je neka kompanija odgovorna prema okolišu, društvu i kako je strukturirano njeno upravljanje. Ovi kriteriji postali su značajni ne samo za investitore koji traže održiva ulaganja, već i za druge zainteresovane strane poput potrošača, zaposlenika i regulatornih tijela. S druge strane, cirkularna ekonomija predstavlja model koji nastoji zamijeniti linearnu ekonomiju konceptom koji promovira ponovnu upotrebu, reciklažu i obnovu materijala i energije. Ova dva koncepta zajedno pružaju okvir za kompanije da djeluju odgovorno i efikasno, minimizirajući negativan utjecaj na okoliš i društvo. Računovodstvo, kao jezgra poslovnog izvještavanja i analize, ima ključnu ulogu u ovoj tranziciji. Tradicionalne računovodstvene prakse uglavnom su fokusirane na finansijske informacije i kratkoročne rezultate. Međutim, s rastućim zahtjevima za transparentnošću i odgovornošću, postoji potreba za proširenjem računovodstvenih okvira kako bi obuhvatili nefinansijske informacije vezane za ESG performanse. Ovo uključuje mjerenje uticaja poslovnih aktivnosti na okoliš, praćenje društvenih aspekata poput radničkih prava i raznolikosti, te procjenu kvaliteta korporativnog upravljanja.

Integracija ESG kriterija u računovodstvene prakse suočava se s nizom izazova. Nedostatak standardiziranih smjernica i metoda za mjerenje i izvještavanje ESG informacija otežava poređenje između kompanija i industrija. Također, praćenje dugoročnih i indirektnih učinaka održivih praksi zahtijeva sofisticirane alate i pristupe koji često nadilaze tradicionalne računovodstvene metode. Regulatorni okvir je u mnogim zemljama još uvijek u razvoju, što dodatno komplikuje napore kompanija da usvoje holistički pristup izvještavanju. S druge strane, ova tranzicija pruža značajne prilike za računovodstvenu profesiju. Računovođe mogu postati strateški partneri u poslovanju, pomažući kompanijama da integrišu održivost u svoje poslovne modele i strategije. Razvoj novih usluga i specijalizacija u oblasti ESG izvještavanja može unaprijediti profesionalni status i relevantnost računovođa u modernom poslovnom svijetu. Nadalje, korištenje novih tehnologija poput automatizacije, analitike velikih podataka i blockchaina može poboljšati efikasnost i pouzdanost u prikupljanju i analizi ESG podataka.

Cilj ovog rada je istražiti računovodstvene izazove i prilike koje proizlaze iz integracije ESG kriterija u cirkularnu ekonomiju. Analizirat ćemo trenutne prepreke s kojima se kompanije i računovođe suočavaju, kao i mogućnosti za inovacije i unapređenja u praksi. Posebna pažnja bit će posvećena ulozi novih tehnologija i digitalizacije u olakšavanju ovog procesa

Pozadina i važnost teme

Globalne inicijative poput Pariškog sporazuma i Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija naglašavaju hitnost djelovanja u borbi protiv klimatskih promjena i promoviranja održivog razvoja. Kompanije su sve više pod pritiskom da demonstriraju svoj doprinos ovim ciljevima kroz transparentno i odgovorno poslovanje. Investitori, potrošači i regulatorna tijela zahtijevaju veći nivo informacija o tome kako poslovne aktivnosti utiču na okoliš i društvo. U ovom kontekstu, računovodstvo kao disciplina mora se prilagoditi kako bi odgovorilo na nove zahtjeve. Tradicionalni finansijski izvještaji više nisu dovoljni za pružanje cjelovite slike o performansama i održivosti kompanije. Integracija ESG kriterija u računovodstvene prakse omogućava sveobuhvatnije izvještavanje koje obuhvata i finansijske i nefinansijske aspekte poslovanja. Cirkularna ekonomija, kao model koji promovira efikasno korištenje resursa i minimiziranje otpada, predstavlja praktičnu primjenu principa održivosti. Integracija ESG kriterija u cirkularnu ekonomiju dodatno naglašava potrebu za holističkim pristupom u kojem računovodstvo ima centralnu ulogu u mjerenju, praćenju i izvještavanju o napretku.

Ciljevi i svrha rada

Glavni cilj ovog rada je identificirati i analizirati računovodstvene izazove i prilike koje se javljaju prilikom integracije ESG kriterija u cirkularnu ekonomiju. Konkretno, u radu ćemo:

- Istražiti trenutne prepreke u računovodstvenim praksama koje otežavaju integraciju ESG kriterija.
- Analizirati kako nedostatak standardizacije i jasnih smjernica utiče na mjerenje i izvještavanje ESG performansi.
- Ispitati mogućnosti koje pružaju nove tehnologije i digitalizacija u poboljšanju prikupljanja i analize ESG podataka.
- Predložiti smjernice i preporuke za računovodstvenu profesiju kako bi se efikasnije odgovorilo na ove izazove i iskoristile dostupne prilike.

Metodologija i struktura rada

Rad će se temeljiti na analizi relevantne literature, uključujući akademske članke, izvještaje međunarodnih organizacija, standarde i smjernice za ESG izvještavanje, te aktuelne studije o cirkularnoj ekonomiji. Korištenjem kvalitativne metode istraživanja, rad će sintetizirati postojeće spoznaje i identificirati ključne izazove i prilike.

Struktura rada organizirana je na sljedeći način:

- Poglavlje 2 će pružiti detaljan pregled ESG kriterija i koncepta cirkularne ekonomije, te njihovu međusobnu povezanost.
- Poglavlje 3 će se fokusirati na računovodstvene izazove u integraciji ESG kriterija, uključujući neujednačenost standarda, izazove u mjerenju i regulatorne prepreke.
- Poglavlje 4 će istražiti prilike za računovodstvenu profesiju, uključujući unapređenje reputacije, bolje upravljanje rizicima i razvoj novih usluga.

- Poglavlje 5 će se baviti ulogom novih tehnologija i digitalizacije u olakšavanju integracije ESG kriterija.
- Poglavlje 6 će ponuditi smjernice i preporuke za praksu, fokusirajući se na razvoj standarda, edukaciju i saradnju sa zainteresovanim stranama.
- Poglavlje 7 će zaključiti rad sa sažetkom ključnih nalaza i perspektivama za budući razvoj.

1. ESG KRITERIJI I CIRKULARNA EKONOMIJA

Razumijevanje i integracija ESG kriterija te koncepta cirkularne ekonomije postali su ključni elementi za moderne kompanije koje teže održivom poslovanju. Ova dva koncepta, iako različita u pristupu, dijele zajednički cilj: stvaranje vrijednosti koja je ekonomski održiva, ekološki prihvatljiva i društveno odgovorna.

1.1. ESG kriteriji: definicija i značaj

ESG kriteriji predstavljaju okvir koji omogućava procjenu kompanija na temelju njihovih performansi u području okoliša, društva i korporativnog upravljanja. Ovi kriteriji nadilaze tradicionalne finansijske pokazatelje, pružajući sveobuhvatan uvid u to kako kompanija djeluje i kakav uticaj ima na širu zajednicu. Okolišni aspekt fokusira se na to kako kompanija upravlja svojim uticajem na okoliš. To uključuje korištenje resursa, emisije stakleničkih gasova, upravljanje otpadom, energetska efikasnost i druge faktore koji utiču na ekosistem. U eri klimatskih promjena i sve veće ekološke svijesti, kompanije su pod povećalom javnosti i regulatornih tijela kada je riječ o njihovom ekološkom otisku. Stoga je odgovorno upravljanje okolišnim aspektima postalo ne samo etička obaveza već i poslovna nužnost (Eccles, Ioannou & Serafeim, 2014). Društveni aspekt obuhvata odnose kompanije sa zaposlenicima, dobavljačima, kupcima i zajednicom u kojoj djeluje. To uključuje prakse poput osiguranja sigurnih i zdravih radnih uslova, promovisanja raznolikosti i inkluzije, poštivanja ljudskih prava te doprinosa društvenom razvoju. Kompanije koje ulažu u društveni aspekt često bilježe veći nivo angažmana i lojalnosti među zaposlenicima, što se pozitivno odražava na produktivnost i inovativnost. Upravljački aspekt odnosi se na način na koji je kompanija vođena i kontrolisana. Transparentnost, etičko ponašanje, odgovornost uprave, prava dioničara i antikorupcijske mjere ključni su elementi ovog aspekta. Dobro korporativno upravljanje povećava povjerenje investitora i drugih zainteresovanih strana, smanjuje rizike i doprinosi dugoročnoj održivosti kompanije.

Integracija ESG kriterija u poslovne strategije omogućava kompanijama da identifikuju i upravljaju rizicima koji nisu vidljivi kroz tradicionalne finansijske analize. Također, pomaže im da iskoriste prilike koje proizlaze iz promjena u regulatornom okruženju, preferencijama potrošača i tehnološkim inovacijama. Kompanije s jakim ESG performansama često imaju pristup širem spektru investitora, uključujući one koji se fokusiraju na održiva ulaganja (Friede, Busch & Bassen, 2015).

1.2. Koncept cirkularne ekonomije

Cirkularna ekonomija predstavlja alternativu tradicionalnom linearnom ekonomskom modelu "uzmi-napravi-baci". Umjesto eksploatacije resursa i stvaranja otpada, cirkularna ekonomija teži stvaranju zatvorenih petlji gdje se resursi kontinuirano recikliraju i ponovo koriste. Ovo se postiže kroz dizajn proizvoda koji su dugotrajni, popravljivi i lako reciklirajući, kao i kroz razvoj poslovnih modela koji promiču dijeljenje, najam i servisiranje umjesto vlasništva. Osnovna ideja cirkularne ekonomije je da se vrijednost proizvoda, materijala i resursa održi

što je duže moguće u ekonomskom sistemu. To podrazumijeva smanjenje potrošnje primarnih resursa, minimiziranje otpada i emisija te regeneraciju prirodnih sistema. Cirkularna ekonomija nije samo ekološki pristup; ona također nudi ekonomske benefite kroz uštede u materijalnim troškovima, stvaranje novih tržišta i radnih mjesta te poticanje inovacija (Ellen MacArthur Foundation, 2013). Implementacija cirkularne ekonomije zahtijeva promjene na svim nivoima: od dizajna proizvoda i proizvodnih procesa do ponašanja potrošača i razvoja novih poslovnih modela. Ovo uključuje saradnju između različitih sektora, vlada, akademske zajednice i društva u cjelini.

1.3. Povezanost ESG kriterija i cirkularne ekonomije

Iako ESG kriteriji i cirkularna ekonomija imaju različite pristupe, njihova integracija pruža sveobuhvatan okvir za održivo poslovanje. ESG kriteriji omogućavaju mjerenje i izvještavanje o performansama kompanije u ključnim područjima, dok cirkularna ekonomija pruža praktične strategije za poboljšanje tih performansi. Primjenom principa cirkularne ekonomije, kompanije mogu značajno poboljšati svoje ESG performanse. Na primjer, smanjenjem potrošnje resursa i stvaranjem manje otpada, kompanija poboljšava svoj okolišni otisak. Kroz razvoj lokalnih lanaca snabdijevanja i stvaranje "zelenih" radnih mjesta, ona doprinosi društvenom aspektu. Implementacija novih poslovnih modela zahtijeva transparentno i odgovorno upravljanje, što jača upravljački aspekt (Geissdoerfer et al., 2017). Povezanost ova dva koncepta također se ogleda u njihovom doprinosu dugoročnoj održivosti i otpornosti kompanija. Kompanije koje integrišu ESG kriterije i cirkularne prakse često su bolje pripremljene za suočavanje s izazovima kao što su volatilnost cijena resursa, regulatorne promjene i promjene u potražnji potrošača.

1.4. Globalni trendovi u održivom poslovanju

Globalno poslovno okruženje doživljava značajne promjene pod uticajem ekoloških izazova, društvenih promjena i tehnoloških inovacija. Klimatske promjene, rast populacije i ograničenost resursa nameću potrebu za preispitivanjem tradicionalnih poslovnih modela. Održivost je postala ključni faktor u donošenju poslovnih odluka, a kompanije koje ignoriraju ovaj trend riskiraju gubitak konkurentске prednosti. Regulatorna tijela širom svijeta uvode strože propise koji zahtijevaju od kompanija da smanje negativan utjecaj na okoliš i društvo. Primjeri uključuju zakone o smanjenju emisija, upravljanju otpadom, zaštiti potrošača i radničkih prava. Ovi propisi ne samo da nameću obaveze već i pružaju prilike za kompanije koje mogu ponuditi inovativna rješenja (European Commission, 2019). Investitori sve više koriste ESG kriterije kao alat za procjenu rizika i potencijala povrata ulaganja. Fondovi i institucionalni investitori preusmjeravaju kapital prema kompanijama s jakim ESG performansama, što povećava pritisak na druge kompanije da poboljšaju svoje prakse. Ovaj trend je posebno izražen među mlađim generacijama investitora koji su više orijentirani prema održivosti. Potrošači također mijenjaju svoje ponašanje, preferirajući proizvode i usluge kompanija koje djeluju odgovorno. Ovo je dovelo do rasta tržišta za ekološki prihvatljive proizvode, etičku modu, organsku hranu i slične kategorije. Kompanije koje uspješno komuniciraju svoje ESG performanse mogu izgraditi snažan brend i lojalnost kupaca. Tehnološke inovacije igraju ključnu ulogu u podršci održivom poslovanju. Digitalizacija, vještačka inteligencija, blockchain i Internet stvari omogućavaju efikasnije upravljanje resursima, praćenje lanaca snabdijevanja i transparentnije izvještavanje. Ove tehnologije olakšavaju implementaciju cirkularnih praksi i poboljšavaju ESG performanse.

1.5. Uloga računovodstva u integraciji ESG kriterija i cirkularne ekonomije

Računovodstvena profesija nalazi se na prekretnici u kojoj se tradicionalne uloge proširuju kako bi uključile nove zahtjeve održivosti. Računovođe su u jedinstvenoj poziciji da podrže kompanije u integraciji ESG kriterija i cirkularne ekonomije kroz mjerenje, analizu i izvještavanje o nefinansijskim performansama.

Prvo, računovodstvo može pomoći u razvoju metodologija za kvantifikaciju okolišnih i društvenih uticaja. Ovo uključuje prikupljanje podataka o potrošnji energije, emisijama, korištenju vode, radnim uslovima i drugim relevantnim aspektima. Precizno mjerenje je ključno za postavljanje ciljeva, praćenje napretka i identifikaciju područja za poboljšanje.

Drugo, kroz integrisano izvještavanje, računovodstvo može pružiti sveobuhvatnu sliku performansi kompanije, kombinujući finansijske i nefinansijske informacije. Ovo omogućava investitorima i drugim zainteresovanim stranama da donose informirane odluke na temelju cjelovitog razumijevanja poslovanja kompanije.

Treće, računovođe mogu savjetovati menadžment o rizicima i prilikama povezanim s ESG aspektima i cirkularnom ekonomijom. Ovo uključuje analizu troškova i koristi, procjenu uticaja na reputaciju i usklađenost s regulativama. Kroz ovu stratešku ulogu, računovodstvo može pomoći kompanijama da integriše održivost u svoje poslovne modele i strategije.

Četvrto, edukacija i kontinuirani profesionalni razvoj računovođa su ključni za uspješnu tranziciju. Razumijevanje novih standarda izvještavanja, regulatornih zahtjeva i tehnoloških alata omogućava računovođama da efikasno podrže kompanije u ovom procesu (ACCA, 2016).

1.6. Izazovi u integraciji ESG kriterija i cirkularne ekonomije

Iako postoje značajne prednosti, kompanije se suočavaju s nizom izazova prilikom integracije ESG kriterija i cirkularne ekonomije. Jedan od glavnih izazova je nedostatak standardizacije u mjerenju i izvještavanju. Postoji više različitih okvira i smjernica, što može dovesti do konfuzije i otežati poređenje između kompanija. Kompleksnost mjerenja nefinansijskih performansi također predstavlja izazov. Mnogi ESG indikatori su kvalitativne prirode ili zahtijevaju složene metode prikupljanja i analize podataka. Ovo može biti posebno teško za manje kompanije koje nemaju potrebne resurse ili stručnost. Regulatorna nesigurnost je još jedan faktor. Iako postoji trend prema strožim propisima, regulative se razlikuju od zemlje do zemlje i često se mijenjaju. Kompanije moraju stalno pratiti promjene kako bi ostale usklađene, što zahtijeva vrijeme i ulaganja. Troškovi implementacije novih praksi i tehnologija mogu biti značajni. Iako cirkularna ekonomija i poboljšane ESG performanse mogu donijeti dugoročne uštede, inicijalna ulaganja mogu biti prepreka, posebno za kompanije s ograničenim finansijskim resursima. Otpor promjenama unutar organizacije također može usporiti proces. Promjena kulture i načina rada zahtijeva angažman svih nivoa zaposlenika, a nedostatak podrške može dovesti do neuspjeha inicijativa.

1.7. Prilike koje pruža integracija

Uprkos izazovima, integracija ESG kriterija i cirkularne ekonomije otvara širok spektar prilika za kompanije. Jedna od najznačajnijih je stvaranje konkurentске prednosti. Kompanije koje rano usvoje održive prakse mogu se diferencirati na tržištu, privući nove kupce i zadržati postojeće. Poboljšanje operativne efikasnosti kroz efikasnije korištenje resursa i smanjenje otpada može dovesti do značajnih ušteda. Ovo ne samo da smanjuje troškove već i smanjuje izloženost volatilnosti cijena resursa. Pristup novim tržištima i investicijama je još jedna prilika. Sve veći broj investitora traži kompanije s jakim ESG performansama, a vlade i

međunarodne organizacije često nude poticaje za održive projekte. Inovacije potaknute održivošću mogu dovesti do razvoja novih proizvoda i usluga koji zadovoljavaju promjenjive potrebe tržišta. Ovo uključuje razvoj tehnologija za obnovljivu energiju, održivu mobilnost, pametne gradove i slično. Jačanje reputacije i brenda također je značajna prednost. Kompanije koje se percipiraju kao odgovorne i etične imaju veću vjerovatnoću da će privući i zadržati talente, izgraditi povjerenje s potrošačima i izgraditi dugoročne odnose s partnerima.

1.8. Perspektive za budućnost

Gledajući u budućnost, jasno je da će održivost i dalje biti centralno pitanje u poslovanju. Klimatske promjene, društvene nejednakosti i ograničenost resursa nastavit će oblikovati ekonomski i regulatorni pejzaž. Kompanije koje se prilagode ovim promjenama i proaktivno integrišu ESG kriterije i cirkularnu ekonomiju bit će bolje pozicionirane za uspjeh.

Računovodstvena profesija će igrati ključnu ulogu u ovoj tranziciji, pružajući podršku kroz mjerenje, izvještavanje i strateško savjetovanje. Razvoj novih standarda i najboljih praksi te edukacija stručnjaka bit će od vitalnog značaja. Saradnja između kompanija, vlada, nevladinih organizacija i akademske zajednice bit će ključna za rješavanje složenih izazova održivosti. Inovacije će biti poticane kroz zajedničke napore i dijeljenje znanja. Na kraju, integracija ESG kriterija i cirkularne ekonomije nije samo pitanje odgovornosti već i prilika za stvaranje nove vrijednosti. Kompanije koje prepoznaju i iskoriste ovu priliku doprinijet će ne samo vlastitom uspjehu već i boljoj budućnosti za sve.

2. RAČUNOVODSTVENI IZAZOVI U INTEGRACIJI ESG KRITERIJA

Integracija ESG kriterija u računovodstvene prakse predstavlja značajan korak prema održivom poslovanju, ali istovremeno donosi niz izazova za računovodstvenu profesiju. Ovi izazovi proizlaze iz potrebe za prilagodbom postojećih računovodstvenih standarda, razvoja novih metodologija za mjerenje nefinansijskih performansi, usklađivanja s različitim regulatornim okvirima te implementacije naprednih tehnologija za prikupljanje i obradu podataka. Razumijevanje i prevladavanje ovih izazova ključno je za uspješnu integraciju ESG kriterija i podršku tranziciji ka cirkularnoj ekonomiji.

2.1. Neujednačenost standarda i smjernica za ESG izvještavanje

Jedan od primarnih izazova u integraciji ESG kriterija je nedostatak jedinstvenih i univerzalno prihvaćenih standarda za izvještavanje. Trenutno postoji nekoliko različitih okvira i smjernica koje kompanije mogu koristiti, poput Global Reporting Initiative (GRI), Sustainability Accounting Standards Board (SASB), Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) i Integrated Reporting Framework. Ova raznolikost standarda dovodi do nekonzistentnosti u izvještavanju, što otežava usporedbu ESG performansi između različitih kompanija i industrija (KPMG, 2020). Računovođe se suočavaju s izazovom odabira najprikladnijeg okvira koji odgovara specifičnostima njihove organizacije, kao i potrebama investitora i drugih zainteresovanih strana. Neujednačenost standarda također povećava složenost u pripremi izvještaja, budući da različiti okviri imaju različite zahtjeve i metrike. Ovo može dovesti do povećanja troškova i vremena potrebnog za pripremu ESG izvještaja, što posebno opterećuje manje kompanije s ograničenim resursima. Dodatno, nedostatak standardizacije može rezultirati skepticizmom investitora i ostalih zainteresovanih strana u pogledu pouzdanosti i vjerodostojnosti objavljenih informacija. Bez jasnih i konzistentnih standarda, postoji rizik od "greenwashinga", gdje kompanije mogu prikazati svoje ESG performanse u boljem svjetlu nego što to stvarno jest. Ovo naglašava potrebu za razvojem

jedinstvenih globalnih standarda koji bi olakšali transparentno i vjerodostojno izvještavanje (IFAC, 2020).

2.2. Izazovi u mjerenju nefinansijskih performansi

Mjerenje nefinansijskih performansi predstavlja značajan izazov zbog prirode podataka koji su često kvalitativni, subjektivni ili teško kvantificirani. Za razliku od finansijskih podataka, koji su dobro definirani i standardizirani, nefinansijski podaci mogu biti otvoreni za tumačenje i zahtijevaju specifične metodologije za prikupljanje i analizu. Na primjer, mjerenje emisija stakleničkih gasova uključuje složene procese praćenja različitih izvora emisija unutar i izvan organizacije. Slično tome, procjena društvenog uticaja, poput zadovoljstva zaposlenika ili doprinosa lokalnoj zajednici, može biti subjektivna i zahtijeva kombinaciju kvantitativnih i kvalitativnih pristupa (Burritt & Schaltegger, 2010). Računovođe trebaju razviti nove vještine i koristiti specijalizirane alate za prikupljanje, obradu i interpretaciju ovih podataka. Također, potrebno je osigurati da su korištene metodologije transparentne i dosljedne kako bi se povećala vjerodostojnost izvještaja. Nedostatak stručnosti ili resursa u ovoj oblasti može dovesti do netačnih ili nepotpunih informacija, što može uticati na reputaciju kompanije i povjerenje zainteresovanih strana.

2.3. Tehnološki izazovi u prikupljanju i obradi podataka

Integracija ESG kriterija zahtijeva prikupljanje i obradu velikih količina podataka iz različitih izvora. Ovo uključuje interne podatke iz različitih odjela kompanije, kao i eksterne podatke od dobavljača, partnera i drugih. Upravljanje ovim podacima može biti složeno, posebno ako kompanija nema adekvatnu IT infrastrukturu ili alate za analizu. Tehnološki izazovi uključuju potrebu za implementacijom novih softverskih rješenja, integracijom postojećih sistema, osiguranjem kvaliteta i sigurnosti podataka te obukom zaposlenika za korištenje novih tehnologija. Također, brzo napredovanje tehnologije može dovesti do zastarjelosti postojećih sistema, što zahtijeva kontinuirana ulaganja. Osim toga, pitanja zaštite podataka i privatnosti postaju sve važnija, posebno kada se radi o prikupljanju podataka o zaposlenicima ili kupcima. Računovođe moraju osigurati da su svi procesi usklađeni s propisima o zaštiti podataka i da su podaci zaštićeni od neovlaštenog pristupa ili gubitka.

2.4. Nedostatak stručnosti i edukacije

Integracija ESG kriterija u računovodstvo zahtijeva nove vještine i znanja koja tradicionalni računovodstveni programi možda ne pokrivaju u dovoljnoj mjeri. Računovođe trebaju razumjeti koncepte održivosti, cirkularne ekonomije, nefinansijskog izvještavanja i relevantne regulative. Nedostatak stručnosti u ovim oblastima može dovesti do neadekvatnog izvještavanja i propusta u identifikaciji rizika (Adams & Larrinaga, 2019). Edukacija i profesionalni razvoj računovođa postaju stoga ključni. Kompanije i profesionalna udruženja trebaju ulagati u obuku i razvoj programa koji će računovođama omogućiti sticanje potrebnih kompetencija. Ovo također uključuje poticanje interdisciplinarnog pristupa i saradnje s stručnjacima iz drugih područja poput održivosti, tehnologije i upravljanja rizicima. Pored formalne edukacije, važna je i interna obuka koja će omogućiti zaposlenicima da razumiju specifične potrebe i izazove unutar organizacije. Mentorstvo i programi razmjene znanja mogu pomoći u brzom prijenosu vještina i najboljih praksi.

Integracija ESG kriterija u računovodstvene prakse donosi sa sobom niz kompleksnih izazova koji zahtijevaju prilagodbu, inovaciju i saradnju unutar organizacija. Neujednačenost standarda, složenost mjerenja, regulatorni zahtjevi, tehnološki i ljudski resursi predstavljaju prepreke koje se mogu prevladati kroz strateški pristup i ulaganje u kompetencije. Računovodstvena profesija mora se transformirati kako bi odgovorila na ove izazove,

usvajajući nove uloge i odgovornosti koje nadilaze tradicionalne zadatke. Kroz edukaciju, razvoj novih metodologija i alata te aktivno sudjelovanje u razvoju standarda i regulative, računovođe mogu postati ključni pokretači održivog poslovanja. Prevladavanje ovih izazova nije samo pitanje usklađenosti ili odgovornosti, već i prilika za stvaranje dugoročne vrijednosti i konkurentne prednosti u sve zahtjevnijem globalnom tržištu. Uz pravilan pristup, računovođe mogu doprinijeti transformaciji poslovnih modela, promicanju inovacija i izgradnji održive budućnosti za kompanije i društvo u cjelini.

3. STANDARDI I NAJBOLJE PRAKSE U IZVJEŠTAVANJU O ESG KRITERIJIMA

U savremenom poslovnom okruženju, transparentno izvještavanje o ESG (Environmental, Social, Governance) kriterijima postalo je ključno za izgradnju povjerenja među dioničarima, investitorima i društvom u cjelini. Međutim, nedostatak jedinstvenih standarda i smjernica predstavlja izazov za kompanije koje žele prezentirati svoje ESG performanse na dosljedan i usporediv način. Ovo poglavlje istražuje postojeće standarde i okvire za ESG izvještavanje, globalne napore ka standardizaciji, ulogu međunarodnih organizacija te najbolje prakse koje kompanije mogu usvojiti kako bi poboljšale svoje izvještavanje i transparentnost.

3.1. Potreba za standardizacijom u ESG izvještavanju

Rast svijesti o klimatskim promjenama, društvenim nejednakostima i etičkim pitanjima povećao je pritisak na kompanije da detaljno i pouzdano izvještavaju o svojim ESG aktivnostima. Prema izvještaju KPMG-a (2020), iako većina kompanija izvještava o održivosti, raznolikost u pristupima i standardima otežava usporedbu i procjenu tih informacija. Nedostatak standardizacije dovodi do konfuzije među investitorima i drugim zainteresovanim stranama, što može rezultirati nepovjerenjem i optužbama za "greenwashing" (Du & Vieira, 2012). Stoga je uspostavljanje jedinstvenih standarda ključno za osiguranje konzistentnosti, vjerodostojnosti i usporedivosti ESG izvještaja.

3.2. Postojeći okviri i standardi za ESG izvještavanje

Trenutno postoji nekoliko ključnih okvira koje kompanije koriste za ESG izvještavanje. Global Reporting Initiative (GRI) pruža sveobuhvatne smjernice za izvještavanje o ekonomskim, okolišnim i društvenim utjecajima, primjenjive na sve vrste organizacija (GRI, 2016). Sustainability Accounting Standards Board (SASB) razvija standarde specifične za industriju, fokusirajući se na materijalne ESG teme relevantne za finansijske performanse kompanija (SASB, 2018). Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) pruža preporuke za izvještavanje o klimatskim rizicima i prilikama, uključujući upravljanje, strategiju i metriku (TCFD, 2017). Ovi okviri, iako korisni, često se razlikuju u pristupima i zahtjevima, što dodatno naglašava potrebu za standardizacijom. Svjetski naponi usmjereni su ka uspostavljanju jedinstvenog standarda za ESG izvještavanje. Međunarodna organizacija za standardizaciju finansijskog izvještavanja (IFRS Foundation) pokrenula je inicijativu za stvaranje Odbora za standarde održivosti (ISSB) s ciljem razvoja globalnih standarda za održivost (IFRS Foundation, 2020). Evropska unija također radi na reviziji Direktive o nefinansijskom izvještavanju kako bi poboljšala kvalitetu i konzistentnost informacija, uvodeći obavezne standarde za održivost kroz Direktivu o korporativnom izvještavanju o održivosti (European Commission, 2021). Ovi naponi odražavaju rastući konsenzus o važnosti standardizacije za olakšavanje prelaska na održivu ekonomiju.

Međunarodne organizacije i profesionalna udruženja igraju ključnu ulogu u promociji standardizacije ESG izvještavanja. Međunarodna federacija računovođa (IFAC) podržava inicijative za uspostavljanje globalnih standarda i potiče računovodstvenu profesiju na

aktivno sudjelovanje u ovom procesu (IFAC, 2020). Saradnja između organizacija kao što su GRI, SASB i TCFD dovela je do razvoja smjernica koje pomažu kompanijama u integraciji različitih okvira, povećavajući dosljednost i kvalitetu izvještavanja. Kompanije koje žele poboljšati svoje ESG izvještavanje trebaju se fokusirati na nekoliko ključnih aspekata. Prvo, materijalnost je važna; kompanije trebaju identificirati i izvještavati o ESG temama koje su najrelevantnije za njihovo poslovanje i zainteresovane strane. Drugo, konzistentnost u korištenju metrike i metodologija omogućava usporedivost performansi tokom vremena i među različitim kompanijama. Treće, transparentnost je ključna; otvoreno izvještavanje o izazovima i područjima za poboljšanje povećava vjerodostojnost. Četvrto, angažman zainteresovanih strana kroz dijalog i uključivanje u proces izvještavanja može poboljšati relevantnost i prihvaćenost izvještaja.

Standardizacija ESG izvještavanja značajno utiče na računovodstvene prakse. Računovođe moraju prilagoditi svoje sisteme i procese za prikupljanje i obradu nefinansijskih informacija u skladu s odabranim standardima. To zahtijeva razvoj novih vještina, posebno u razumijevanju ESG tema i metodologija mjerenja. Također, potrebna je saradnja s drugim odjelima unutar kompanije radi prikupljanja relevantnih podataka. Usklađivanje s međunarodnim standardima povećava vjerodostojnost izvještaja i olakšava pristup globalnim tržištima kapitala. Standardizacija i usvajanje najboljih praksi u ESG izvještavanju ključni su za unapređenje transparentnosti i vjerodostojnosti informacija o održivosti. Kompanije koje aktivno primjenjuju međunarodne standarde i fokusiraju se na materijalne teme mogu poboljšati odnose s dionicima, smanjiti rizike i iskoristiti prilike u održivoj ekonomiji. Računovodstvena profesija ima ključnu ulogu u ovom procesu, pružajući stručnost u prikupljanju, analizi i izvještavanju o ESG podacima. Kroz kontinuirano učenje i prilagođavanje, računovođe mogu doprinijeti razvoju održivog poslovanja i podržati tranziciju ka cirkularnoj ekonomiji.

4. STRATEGIJE ZA USPJEŠNU INTEGRACIJU ESG KRITERIJA U RAČUNOVODSTVENE PRAKSE

Integracija ESG kriterija u računovodstvene prakse predstavlja ne samo izazov, već i značajnu priliku za kompanije da unaprijede svoje poslovanje, izgrade povjerenje među zainteresovanim stranama i doprinesu održivom razvoju. U nastavku će biti predstavljene strategije koje kompanije mogu primijeniti kako bi efikasno integrisale ESG kriterije u svoje računovodstvene procese. Fokus će biti na praktičnim koracima, uključujući razvoj politike održivosti, prilagodbu računovodstvenih sistema, edukaciju zaposlenika te korištenje tehnologije za poboljšanje prikupljanja i analize podataka.

4.1. Razvoj sveobuhvatne politike održivosti

Prvi korak u integraciji ESG kriterija je razvoj jasne i sveobuhvatne politike održivosti koja je usklađena s vizijom, misijom i vrijednostima kompanije. Ova politika treba definirati ciljeve u vezi s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima te pružiti okvir za njihovu implementaciju i praćenje. Prema Eccles, Ioannou i Serafeim (2014), kompanije koje integriraju održivost u svoju strategiju ostvaruju bolje organizacijske procese i performanse. Uključivanje menadžmenta na najvišem nivou ključno je za uspjeh ove inicijative. Odbor direktora i izvršni tim trebaju pokazati predanost i vodstvo u promoviranju održivosti kao strateškog prioriteta. Ovo uključuje alokaciju resursa, postavljanje ključnih pokazatelja uspješnosti (KPI) i integraciju ESG ciljeva u sve poslovne funkcije. Važno je da politika održivosti bude komunikacijski jasno predstavljena svim zaposlenicima i zainteresovanim stranama. Unutrašnja komunikacija može uključivati sastanke, interne publikacije i obuke, dok eksterni korisnici mogu biti informisani putem godišnjih izvještaja, web stranica i drugih

komunikacijskih kanala. Jasno definisani ciljevi i očekivanja pomažu u uspostavljanju odgovornosti i potiču kulturu održivosti unutar organizacije.

4.2. Prilagodba računovodstvenih sistema i procesa

Integracija ESG kriterija zahtijeva prilagodbu postojećih računovodstvenih sistema kako bi se omogućilo prikupljanje, obrada i izvještavanje nefinansijskih podataka. Ovo može uključivati implementaciju novih softverskih rješenja ili modula unutar postojećih ERP sistema koji podržavaju ESG podatke. Prema Burritt i Schaltegger (2010), održivo računovodstvo zahtijeva razvoj novih metodologija i alata za mjerenje i izvještavanje. Računovođe trebaju uspostaviti procedure za prikupljanje podataka iz različitih odjela, kao što su operacije, ljudski resursi, nabavka i održavanje. Standardizacija podataka i korištenje jedinstvenih metodologija za mjerenje ključni su za osiguranje kvaliteta i konzistentnosti informacija. Također, potrebno je uskladiti računovodstvene politike s relevantnim standardima za ESG izvještavanje. Odabir odgovarajućeg okvira, poput GRI ili SASB, pomoći će u strukturiranju izvještaja i osiguravanju da su informacije relevantne za dionike. Uvođenje internog kontrolnog okvira za ESG podatke može povećati pouzdanost i vjerodostojnost informacija, što je posebno važno za investitore i regulatore.

4.3. Edukacija i osposobljavanje zaposlenika

Edukacija zaposlenika na svim nivoima organizacije je neophodna za uspješnu integraciju ESG kriterija. Računovođe i finansijski stručnjaci trebaju razviti nove vještine u području održivosti, nefinansijskog izvještavanja i relevantnih regulativa. Schaltegger i Burritt (2015) ističu važnost integracije održivosti u menadžersko računovodstvo i potrebu za balansiranim i integrativnim izvještavanjem. Organizacija može provoditi interne treninge, radionice i seminare kako bi povećala svijest o važnosti ESG kriterija i cirkularne ekonomije. Pored toga, poticanje zaposlenika na sudjelovanje u vanjskim edukativnim programima i certificiranjima može dodatno ojačati kompetencije unutar kompanije. Edukacija ne bi trebala biti ograničena samo na računovodstveni odjel. Uključivanje menadžera i zaposlenika iz drugih funkcija, poput operacija, marketinga i ljudskih resursa, osigurat će holistički pristup i olakšati saradnju između odjela. Ovo potiče interdisciplinarnost i omogućava bolje razumijevanje kako različiti aspekti poslovanja doprinose ukupnim ESG performansama.

4.4. Korištenje tehnologije za poboljšanje prikupljanja i analize podataka

Napredne tehnologije mogu značajno olakšati prikupljanje, obradu i analizu ESG podataka. Implementacija digitalnih alata kao što su Big Data analitika, vještačka inteligencija i Internet stvari (IoT) omogućava automatizaciju procesa i pruža dublje uvide u performanse kompanije. Prema PwC (2019), tehnologija djeluje kao katalizator za poboljšanje ESG izvještavanja s ciljem.

Na primjer, senzori i IoT uređaji mogu prikupljati real-time podatke o potrošnji energije, emisijama ili korištenju resursa, što omogućava brzo reagiranje na odstupanja i identifikaciju područja za poboljšanje. Softverska rješenja za analitiku mogu pomoći u prepoznavanju trendova i projekcija, podržavajući donošenje informiranih odluka. Korištenje blockchain tehnologije može poboljšati transparentnost i sljedivost u lancu snabdijevanja, omogućavajući kompanijama da potvrde održivost svojih dobavljača i materijala. Ovo može biti posebno korisno u industrijama gdje su lanac snabdijevanja i porijeklo sirovina pod povećanom pažnjom javnosti. Važno je osigurati da su tehnološka rješenja usklađena s potrebama kompanije i da su zaposlenici adekvatno obučeni za njihovu upotrebu. Također, pitanja sigurnosti podataka i privatnosti moraju biti prioritet u implementaciji novih tehnologija.

Kompanije trebaju uspostaviti politike i procedure koje će zaštititi osjetljive informacije i osigurati usklađenost s relevantnim propisima.

4.5. Saradnja s zainteresovanim stranama i transparentna komunikacija

Transparentna komunikacija s zainteresovanim stranama, uključujući investitore, klijente, dobavljače i zajednicu, ključna je za izgradnju povjerenja i reputacije. Kompanije trebaju redovno izvještavati o svojim ESG performansama putem godišnjih izvještaja, web stranica i drugih komunikacijskih kanala. Angažovanje zainteresovanih strana kroz konzultacije, ankete i zajedničke projekte može pružiti vrijedne povratne informacije i pomoći u prilagođavanju strategija. Na primjer, uključivanje lokalne zajednice u planiranje održivih inicijativa može povećati njihovu efikasnost i prihvaćenost. Saradnja s dobavljačima na promoviranju održivih praksi u lancu snabdijevanja može dodatno ojačati ESG performanse. Ovo može uključivati postavljanje standarda za dobavljače, provođenje revizija i pružanje podrške u implementaciji održivih praksi. Osim eksternih korisnika, unutrašnja komunikacija je jednako važna. Informiranje zaposlenika o napretku, uspjesima i izazovima u integraciji ESG kriterija motivira ih i povećava angažman. Kultura otvorene komunikacije potiče inovacije i omogućava brže rješavanje problema.

4.6. Uključivanje ESG kriterija u proces donošenja odluka

Da bi integracija ESG kriterija bila uspješna, oni moraju biti sastavni dio procesa donošenja odluka na svim nivoima kompanije. Ovo uključuje strateško planiranje, upravljanje rizicima, investicijske odluke i dnevne operacije. Uvođenje ESG metrike u ocjenjivanje performansi menadžmenta i zaposlenika može potaknuti odgovornost i fokus na održivost. Na primjer, postavljanje ciljeva za smanjenje emisija ili povećanje raznolikosti u radnoj snazi može biti dio godišnjih ocjena učinka. Korištenje ESG analiza pri evaluaciji projekata i investicija osigurava da se odluke donose uzimajući u obzir dugoročne uticaje na okoliš i društvo. Ovo može pomoći u izbjegavanju rizika povezanih s regulativnim promjenama ili promjenama na tržištu te osigurati održivost investicija.

4.7. Praćenje i kontinuirano poboljšanje

Kontinuirano praćenje performansi i prilagođavanje strategija su ključni za dugoročni uspjeh. Kompanije trebaju uspostaviti sisteme za redovno praćenje ključnih pokazatelja uspješnosti (KPI) i postaviti ciljeve koji su mjerljivi, ostvarivi i vremenski određeni. Redovne interne revizije i procjene mogu pomoći u identifikaciji područja za poboljšanje i osigurati usklađenost s politikama i standardima. Uključivanje nezavisnih revizora ili stručnjaka za održivost može pružiti objektivnu procjenu i preporuke za unapređenje. Primjena koncepta cikličnog poboljšanja može biti korisna metodologija za kontinuirano poboljšanje. Ovo uključuje planiranje inicijativa, njihovu implementaciju, provjeru rezultata i poduzimanje korektivnih mjera. Takav pristup osigurava da se kompanija stalno prilagođava i unapređuje svoje prakse.

Kako se globalni standardi i regulative u području ESG i održivosti razvijaju, kompanije moraju biti proaktivne u praćenju promjena i prilagođavanju svojih praksi. Ovo uključuje sudjelovanje u industrijskim inicijativama, radnim grupama i praćenje preporuka međunarodnih organizacija. Budnost prema novim trendovima, kao što su dekarbonizacija, cirkularna ekonomija ili društvena odgovornost, omogućava kompanijama da budu ispred konkurencije i iskoriste nove prilike. Na primjer, prelazak na obnovljive izvore energije može smanjiti operativne troškove i emisije te poboljšati reputaciju kompanije. Usklađenost s regulativama smanjuje rizik od kazni i pravnih posljedica. Kompanije trebaju uspostaviti mehanizme za praćenje promjena u zakonodavstvu i osigurati da su njihove politike i

procedure ažurirane. Saradnja s pravnim stručnjacima i industrijskim udruženjima može olakšati ovaj proces.

Integracija principa cirkularne ekonomije može donijeti značajne koristi u poboljšanju ESG performansi. Kompanije mogu razmotriti promjene u dizajnu proizvoda, proizvodnim procesima i modelima poslovanja kako bi smanjile otpad, povećale efikasnost resursa i promovirale ponovnu upotrebu i reciklažu. Prema Ellen MacArthur Foundation (2013), cirkularna ekonomija predstavlja značajan potencijal za ekonomski rast i smanjenje ekološkog otiska. Primjeri uključuju razvoj proizvoda koji su lakše popravljivi ili reciklirajući, implementaciju programa povrata proizvoda ili prelazak na uslužne modele gdje se proizvodi iznajmljuju umjesto prodaju. Ove inicijative ne samo da smanjuju ekološki otisak, već mogu otvoriti nove izvore prihoda i povećati lojalnost kupaca. Saradnja s partnerima u lancu vrijednosti je ključna za uspješnu implementaciju cirkularnih principa. Ovo može uključivati zajednički razvoj novih tehnologija, dijeljenje resursa ili uspostavljanje zatvorenih petlji za materijale.

Inovacije su pokretač održivog razvoja i konkurentске prednosti. Kompanije trebaju poticati istraživanje i razvoj u područjima koja doprinose ESG ciljevima. Ovo može uključivati ulaganje u nove tehnologije, materijale ili procese koji smanjuju uticaj na okoliš ili poboljšavaju društvene aspekte poslovanja. Stvaranje kulture inovacija unutar organizacije, gdje se zaposlenici potiču da predlažu i implementiraju nove ideje, može dovesti do značajnih poboljšanja. Programi nagrađivanja, hackathon i inkubatori mogu biti alati za poticanje kreativnosti i angažmana. Saradnja s akademskim institucijama, istraživačkim centrima i startupima može pružiti pristup najnovijim saznanjima i tehnologijama. Ovo može ubrzati razvoj i primjenu inovativnih rješenja koja podržavaju ESG ciljeve.

Integracija ESG kriterija u računovodstvene prakse i šire poslovanje kompanije zahtijeva strateški pristup, angažman na svim nivoima organizacije i spremnost na promjenu. Iako izazovi mogu biti značajni, primjena predstavljenih strategija može olakšati proces i donijeti dugoročne koristi. Kombinacijom jasne politike održivosti, prilagođenih računovodstvenih sistema, edukacije zaposlenika, korištenja tehnologije i transparentne komunikacije, kompanije mogu uspješno integrirati ESG kriterije i cirkularnu ekonomiju u svoje poslovanje. Ovo ne samo da doprinosi održivom razvoju društva i okoliša, već i jača konkurentsku prednost, reputaciju i financijske rezultate kompanije. Uloga računovodstva u ovom procesu je ključna, pružajući potrebne alate i uvide za mjerenje, praćenje i izvještavanje o napretku. Kroz kontinuirano prilagođavanje i inovaciju, računovodstvena profesija može nastaviti biti pokretač pozitivnih promjena u poslovnom svijetu. Budućnost poslovanja leži u održivosti i odgovornom upravljanju resursima. Kompanije koje prepoznaju ovu činjenicu i proaktivno djeluju imat će prednost u globalnom tržištu koje sve više cijeni i zahtijeva održive prakse. Integracija ESG kriterija nije samo moralna obaveza, već i poslovna strategija koja donosi mjerljive koristi.

5. PRAKTIČNI PRIMJERI INTEGRACIJE ESG KRITERIJA U RAČUNOVODSTVENE PRAKSE

Integracija ESG kriterija u računovodstvene prakse postaje sve značajnija u globalnom poslovnom okruženju. Kompanije širom svijeta počinju shvaćati vrijednost održivosti i odgovornog poslovanja, ne samo kao moralnu obavezu, već i kao stratešku prednost koja može dovesti do poboljšanja financijskih performansi, reputacije i dugoročne održivosti. U ovom poglavlju će biti predstavljeni praktični primjeri kompanija koje su uspješno integrirale ESG kriterije u svoje računovodstvene i poslovne prakse, ističući naučene lekcije i najbolju praksu.

Unilever: Integracija održivosti u srž poslovnog modela

Unilever, jedna od najvećih svjetskih kompanija za potrošačke proizvode, prepoznata je kao lider u integraciji održivosti u svoje poslovanje. Godine 2010. Unilever je pokrenuo Unilever Sustainable Living Plan (USLP), ambiciozan program koji ima za cilj smanjiti ekološki otisak kompanije, povećati pozitivne društvene utjecaje i udvostručiti poslovni rast. Računovodstvena praksa u Unileveru prilagođena je kako bi podržala ove ciljeve. Kompanija je razvila metodologije za mjerenje i izvještavanje o ključnim ESG pokazateljima, uključujući emisije CO₂, potrošnju vode, generiranje otpada i društvene utjecaje kao što su zdravstveni i socijalni programi za zajednice u kojima djeluje. Ovi podaci su integrirani u finansijske izvještaje i koriste se u donošenju strateških odluka. Unilever također koristi svoje računovodstvene sisteme za praćenje održivosti u lancu snabdijevanja. Kroz saradnju s dobavljačima, kompanija osigurava da su korišteni materijali održivi i da dobavljači slijede etičke standarde. Ovo je omogućeno kroz detaljno praćenje i izvještavanje o ESG performansama dobavljača.

Patagonia: Pionir u cirkularnoj ekonomiji

Patagonia, proizvođač outdoor odjeće i opreme, poznata je po svojoj posvećenosti okolišu i društvenoj odgovornosti. Kompanija je integrisala principe cirkularne ekonomije u svoj poslovni model, fokusirajući se na dugotrajnost proizvoda, popravke, reciklažu i odgovorno korištenje resursa. Računovodstvena praksa u Patagoniji uključuje praćenje životnog ciklusa proizvoda i troškova povezanih s održivošću. Kompanija investira u visokokvalitetne materijale i proizvodne procese koji smanjuju utjecaj na okoliš, čak i ako to znači veće inicijalne troškove. Ovi troškovi se opravdavaju kroz dugoročne uštede i povećanu lojalnost kupaca. Patagonia također transparentno izvještava o svojim ESG performansama, uključujući izazove i neuspjehe. Ova transparentnost povećava povjerenje među zainteresovanim stranama i pozicionira kompaniju kao lidera u održivosti.

IKEA: Održivo upravljanje resursima

IKEA, globalni maloprodajni gigant u oblasti namještaja, posvećena je održivosti kroz svoj People & Planet Positive program. Kompanija nastoji koristiti obnovljive i reciklirane materijale u svojim proizvodima, smanjiti ekološki otisak i pozitivno utjecati na društvo. Računovodstvena praksa u IKEA-i uključuje detaljno praćenje korištenja resursa, emisija i otpada. Kompanija je razvila alate za mjerenje održivosti proizvoda, uključujući ekološke i društvene aspekte. Ovi podaci se koriste za poboljšanje dizajna proizvoda, optimizaciju proizvodnih procesa i informiranje kupaca o održivim izborima. IKEA također integrira ESG kriterije u finansijske procese, kao što su investicione odluke i upravljanje rizicima. Ovo omogućava kompaniji da identificira prilike za inovacije i rast u oblasti održivosti.

Danone: Integrisano izvještavanje i društvena odgovornost

Danone, globalna kompanija u prehrambenom sektoru, usvojila je strategiju "One Planet. One Health", koja prepoznaje povezanost između zdravlja ljudi i planeta. Kompanija je pionir u integriranom izvještavanju, kombinirajući finansijske i nefinansijske informacije kako bi pružila sveobuhvatan prikaz svoje vrijednosti. Računovodstvene prakse u Danoneu uključuju mjerenje ESG performansi kao što su emisije, korištenje vode, poljoprivredne prakse i društveni uticaji na zajednice. Ovi pokazatelji su integrisani u finansijske izvještaje i koriste se za informisanje investitora i ostalih. Danone također aktivno sarađuje s poljoprivrednicima i dobavljačima kako bi promovisao održive prakse u lancu snabdijevanja. Kroz finansijsku i tehničku podršku, kompanija pomaže dobavljačima da smanje uticaj na okoliš i poboljšaju društvene uvjete.

Microsoft: Tehnologija u službi održivosti

Microsoft, globalni tehnološki lider, posvećen je postizanju karbonske negativnosti do 2030. godine i uklanjanju svih historijskih emisija do 2050. godine. Kompanija koristi svoju tehnološku stručnost kako bi poboljšala prikupljanje i analizu ESG podataka, kako interno tako i za svoje klijente. Računovodstvena praksa u Microsoftu uključuje napredne analitičke alate za praćenje emisija, potrošnje energije i drugih ESG pokazatelja. Kompanija koristi ove podatke za optimizaciju operacija, identificiranje ušteda i informisanje strateških odluka. Microsoft također razvija proizvode i usluge koje pomažu drugim organizacijama u postizanju njihovih ciljeva održivosti. Kroz cloud tehnologije, umjetnu inteligenciju i IoT, kompanija omogućava klijentima da prikupljaju i analiziraju ESG podatke na efikasan način.

Iz ovih primjera mogu se izvući nekoliko zajedničkih elemenata koji doprinose uspješnoj integraciji ESG kriterija u računovodstvene prakse:

- **Strateška posvećenost:** Uspješne kompanije imaju jasnu viziju i strategiju održivosti podržanu od strane najvišeg menadžmenta.
- **Integracija u poslovne procese:** ESG kriteriji su integrisani u sve aspekte poslovanja, uključujući računovodstvo, finansije, operacije i lanac snabdijevanja.
- **Transparentnost i izvještavanje:** Otvoreno i iskreno izvještavanje o ESG performansama povećava povjerenje i angažman zainteresovanih strana.
- **Inovacija i tehnologija:** Korištenje naprednih tehnologija za prikupljanje i analizu podataka poboljšava efikasnost i omogućava bolje donošenje odluka.
- **Saradnja s zainteresovanim stranama:** Aktivno uključivanje dobavljača, kupaca i zajednica stvara sinergiju i povećava uticaj održivih inicijativa.

Iako ovi primjeri pokazuju uspjeh, kompanije se suočavaju s izazovima u integraciji ESG kriterija:

- **Kompleksnost mjerenja:** Mjerenje nefinansijskih performansi može biti složeno i zahtijeva specijalizirane vještine i alate.
- **Troškovi implementacije:** Inicijalna ulaganja u tehnologiju, obuku i promjene procesa mogu biti značajna.
- **Organizacijski otpor:** Promjena kulture i načina rada može naići na otpor unutar organizacije.

Za prevladavanje ovih izazova, kompanije mogu:

- **Investirati u edukaciju:** Razvijati vještine zaposlenika kroz obuku i profesionalni razvoj.
- **Fokusirati se na dugoročne koristi:** Istaknuti dugoročne finansijske i reputacijske benefite održivosti.
- **Krenuti postepeno:** Implementirati promjene fazno, počevši od pilot projekata i postupno šireći na cijelu organizaciju.

Praktični primjeri kompanija koje su uspješno integrirale ESG kriterije u svoje računovodstvene prakse pokazuju da je moguće postići održivost bez kompromitiranja poslovnih ciljeva. Naprotiv, održivost može postati izvor konkurentske prednosti, inovacija i dugoročnog rasta. Računovodstvena profesija ima ključnu ulogu u ovom procesu, pružajući alate i uvide potrebne za mjerenje, praćenje i izvještavanje o ESG performansama. Kroz saradnju, inovaciju i strateški pristup, kompanije mogu prevladati izazove i iskoristiti prilike koje donosi integracija održivosti u poslovanje. Ovi primjeri služe kao inspiracija i vodič za

druge organizacije koje žele započeti ili unaprijediti svoj put ka održivom poslovanju. Uz odgovarajuću posvećenost i resurse, integracija ESG kriterija može donijeti značajne koristi za kompanije, društvo i planetu.

ZAKLJUČAK

Integracija ESG kriterija i cirkularne ekonomije u računovodstvene prakse predstavlja ključni korak prema održivom poslovanju u 21. stoljeću. Kroz prethodna poglavlja analizirali smo značaj ESG kriterija, izazove s kojima se suočava računovodstvena profesija, standarde i najbolje prakse u izvještavanju te strategije za uspješnu implementaciju. Praktični primjeri vodećih globalnih kompanija pokazali su kako održivost može biti integrisana u srž poslovnog modela, donoseći dugoročne koristi kako za kompaniju tako i za društvo u cjelini. Svijet se suočava s ozbiljnim ekološkim i društvenim izazovima, poput klimatskih promjena, iscrpljivanja resursa i rastućih društvenih nejednakosti. U tom kontekstu, kompanije više ne mogu djelovati izolirano od ovih pitanja. Očekivanja zainteresovanih strana, uključujući investitore, potrošače, zaposlene i regulatore, evoluiraju prema većoj odgovornosti i transparentnosti. Integracija ESG kriterija nije samo moralna obaveza već i strateška potreba koja može uticati na konkurentsku prednost, reputaciju i finansijske performanse kompanije.

Računovodstvena profesija ima jedinstvenu ulogu u ovoj tranziciji. Kao čuvari finansijskih informacija, računovođe su pozicionirane da prošire svoj fokus i uključe nefinansijske pokazatelje koji su ključni za procjenu održivosti poslovanja. Ovo zahtijeva razvoj novih vještina, uključujući razumijevanje održivosti, cirkularne ekonomije, standarda izvještavanja i naprednih tehnologija za prikupljanje i analizu podataka. Standardizacija izvještavanja o ESG kriterijima ostaje izazov, ali naponi na globalnom nivou ukazuju na napredak u ovom području. Međunarodne organizacije i profesionalna udruženja rade na uspostavljanju jedinstvenih standarda koji će olakšati usporedivost i vjerodostojnost informacija. Kompanije koje proaktivno usvajaju ove standarde i slijede najbolje prakse u izvještavanju mogu poboljšati svoje odnose s dionicima i smanjiti reputacijske rizike. Praktične strategije za integraciju ESG kriterija uključuju razvoj sveobuhvatne politike održivosti, prilagodbu računovodstvenih sistema, edukaciju zaposlenika, korištenje naprednih tehnologija i transparentnu komunikaciju s dionicima. Ključni faktori uspjeha su strateška posvećenost najvišeg menadžmenta, integracija održivosti u sve poslovne procese i kontinuirano praćenje i poboljšanje performansi.

Primjeri kompanija poput Unilevera, Patagonije, IKEA-e, Danonea i Microsofta demonstriraju da je moguće postići sinergiju između poslovnih ciljeva i održivosti. Njihova iskustva pružaju vrijedne lekcije i inspiraciju za druge organizacije koje žele krenuti istim putem. Gledajući u budućnost, očekuje se da će održivost postati još integralniji dio poslovnih strategija. Klimatske promjene, pritisak resursa i društvene promjene će nastaviti oblikovati ekonomski pejzaž. Digitalna transformacija i tehnološke inovacije pružaju nove alate za rješavanje ovih izazova, ali također zahtijevaju prilagodbu i agilnost.

Računovodstvena profesija mora biti spremna odgovoriti na ove promjene. To uključuje kontinuirano učenje, saradnju s drugim disciplinama i aktivno sudjelovanje u razvoju standarda i politika. Računovođe mogu biti pokretači promjena, pomažući kompanijama da prepoznaju rizike i prilike povezane s ESG aspektima i da donose informirane odluke koje doprinose dugoročnoj održivosti. Integracija ESG kriterija i cirkularne ekonomije nije samo trend već imperativ za moderno poslovanje. Kompanije koje prepoznaju vrijednost održivosti i uspješno je integriraju u svoje strategije i operacije bit će bolje pozicionirane za uspjeh u sve složenijem i povezanijem svijetu. Računovodstvo, s njegovom stručnošću i uticajem, ima

ključnu ulogu u ovoj tranziciji, doprinoseći izgradnji održive budućnosti za sve zainteresovane strane.

LITERATURA:

1. ACCA (Association of Chartered Certified Accountants). (2016). Professional accountants – the future: Drivers of change and future skills. ACCA Global.
2. Adams, C. A., & Larrinaga, C. (2019). Progress in integrating sustainability reporting into management practices. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 32(5), 1502-1527.
3. Burritt, R. L., & Schaltegger, S. (2010). Sustainability accounting and reporting: Fad or trend? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23(7), 829-846.
4. Burritt, R. L., & Schaltegger, S. (2010). Sustainability accounting and reporting: Fad or trend? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23(7), 829-846.
5. Danone. (2021). Integrated Annual Report. Danone.
6. Du, S., & Vieira, E. T. Jr. (2012). Striving for Legitimacy Through Corporate Social Responsibility: Insights from Oil Companies. *Journal of Business Ethics*, 110(4), 413-427.
7. Eccles, R. G., Ioannou, I., & Serafeim, G. (2014). The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. *Management Science*, 60(11), 2835-2857.
8. Eccles, R. G., Ioannou, I., & Serafeim, G. (2014). The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance. *Management Science*, 60(11), 2835-2857.
9. Ellen MacArthur Foundation. (2013). Towards the Circular Economy Vol.1: Economic and Business Rationale for an Accelerated Transition. Ellen MacArthur Foundation.
10. Ellen MacArthur Foundation. (2013). Towards the Circular Economy: Economic and Business Rationale for an Accelerated Transition. Ellen MacArthur Foundation.
11. Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210-233.
12. Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P., & Hultink, E. J. (2017). The Circular Economy—A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*, 143, 757-768.
13. GRI. (2016). GRI Sustainability Reporting Standards. Global Reporting Initiative.
14. IFAC. (2020). Enhancing Corporate Reporting: The Way Forward. International Federation of Accountants.
15. IFRS Foundation. (2020). Consultation Paper on Sustainability Reporting. IFRS Foundation.
16. IKEA. (2020). People & Planet Positive. IKEA.
17. KPMG. (2020). The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020.
18. KPMG. (2020). The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020.
19. Microsoft. (2020). Microsoft Sustainability Report. Microsoft.
20. Patagonia. (2021). Environmental & Social Responsibility. Patagonia.
21. PwC. (2019). ESG Reporting with Purpose: Technology as the Catalyst. PricewaterhouseCoopers.
22. SASB. (2018). SASB Materiality Map. Sustainability Accounting Standards Board.

23. Schaltegger, S., & Burritt, R. (2015). Balanced and Integrative Reporting: A Case for Sustainability Accounting and Reporting. *Accounting Forum*, 39(4), 395-411.
24. TCFD. (2017). Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures. Task Force on Climate-related Financial Disclosures.
25. Unilever. (2020). Unilever Sustainable Living Plan. Unilever.